

NYILATKOZAT

a szakellátott gyermekek pályaalkalmassági/IQ felmérésének végrehajtásával kapcsolatban

A 2022/2023-as tanévre kitűzött kompetenciamérések (22/2022. (VII.29.) BM rendelet) a szakellátott gyermekek pályaalkalmassági/IQ felmérésének végrehajtásával kapcsolatos, az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat (OGYSZ) Országos Igazgatója által kiadott, 2022. augusztus 11-én hatályba lépett 7/2022. (08.10) Egyedi Utasítás számos szakmai dilemmát és aggályt vetett fel a Gyermejjogi Civil Koalíció tagjai számára.

A Gyermejjogi Civil Koalíció tájékoztatást kér arról, hogy mi a célja és szakmai megalapozottsága annak, hogy a magyarországi gyermekvédelmi gondoskodásban élő, 6-18 év közötti gyerekek pályaalkalmassági és intelligencia mérését végezteti el a belügyi tárca. Aggályos a Koalíció számára az, hogy ismeretlen célból, rapid módon készül el rohamtempóban egy olyan vizsgálat, amely az érintett, traumatizált gyermekek számára további traumákat okozhat, miközben a gyermekvédelem számtalan különösen súlyos válsághelyzettel küzd hosszabb ideje. A jelenlegi magas infláció, az energiaáremeléssel összefüggő egzisztenciális válság, a krónikus szakemberhiány, a roma és speciális szükségletű gyermekek rendszerszintű diszkriminációja, a gyermekek ellen elkövetett erőszak, az egyre súlyosbodó gyermekszegénység, megélhetési problémák, a gyermekvédelmi rendszer elégtelen működése és súlyos erőforrás-hiánya következtében a gyerekek igen sokszor nem kapják meg - az alapellátásban és a szakellátásban - a fejlődési szükségleteiknek megfelelő ellátást, védelmet.

Álláspontunk szerint ezek az igazán fontos, azonnali kormányzati cselekvést kívánó kihívások. **Választ kérünk ezért arra is, hogy a fenti, a gyermekek jólétét és jóllétét hosszú ideje fenyegető kihívásokra a szakminisztérium milyen megoldást tervez és valósít meg a közeli jövőben.**

Természetesen a Gyermejjogi Civil Koalíció is fontosnak tartja, hogy a gyermekvédelmi ellátórendszerben élő gyerekekről is álljanak rendelkezésre megfelelően validált vizsgálatok, mérések, melyeket megfelelően felkészült szakemberek készítenek el és értékelnek ki. Azonban **az IQ-teszteknek akkor van értelme, ha az eredményből következtetni lehet a gyermek képességeire, így segítve azt, hogy a számára egyénileg szükséges minőségi ellátást megkapja.** Hozzá kívánjuk fűzni, hogy az alap- és szakellátásban részesülő gyerekek kapcsán már elvégzett felmérések, helyzetelemzés, korábbi vizsgálatok eredményei mind felhasználhatók lennének, így iskolások esetében az Oktatási Hivatal által

elrendelt kompetenciamérések eredményei is. **Egyetértünk a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének közérdekű adatigénylésével** és kiemelt fontosságúnak tartjuk a Szakszervezet által feltett kérdéseket a Testometrika platformon végzendő vizsgálatok reliabilitásával, validitásával, értelmezésével és kiértékelésével kapcsolatban. **Elvárható továbbá annak megválaszolása is**, hogy kik a felmérés háttérében álló szakmai felelősök, illetve, hogy ki(k) hozta(ák) a döntést a gyermekvédelemben végzendő felmérés angol és orosz nyelvű platformjával (<https://testometrika.com>) és a felmérés szűk időkeretével kapcsolatban (2022. augusztus 11-25. a 6-12 éves korosztály, illetve szeptember 1-22. a 13-18 éves korosztály esetében), amelyekre szintén választ vár a Koalíció.

A Gyermekjogi Civil Koalíció számos további szakmai aggályt kíván megfogalmazni a fenti felméréssel kapcsolatban, az alábbi szempontok alapján:

1. Adatvédelmi problémák

A belügyi tárca által küldött link szerint a teszt kitöltése végén a gyermek egy egyedi azonosítót kap, s a gyámnak ezzel együtt kell megküldenie az eredményt a megyei/fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálat részére. **Azonban a Testometrika.com oldal adatkezelési tájékoztatója szerint, a látogatók feltétel nélkül hozzájárulnak személyes adataik kezeléséhez, ami messzemenően aggályos.** Minden adatkezelésnek ugyanis meg kell felelnie a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló Európai Parlamenti és Tanácsi 2016/679. rendelet (GDPR), az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.), s az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.) rendelkezéseinek, amit nem látunk biztosítottak, mert a lassan befejezés előtt álló kötelezően elrendelt felmérésből **nem derül ki az adatkezelés célja, az adatkezelés jogalapja, az adatkezelés időtartama, továbbá nem látható az adatokhoz való hozzáférés és adattovábbítás garanciái sem.** Az érintett jogosult ugyanis arra, hogy bármikor tiltakozzon személyes adatainak az adatkezelő (harmadik fél) jogos érdekében történő kezelése ellen, ideértve az ezen alapuló profilalkotást is.

A Gyermekjogi Civil Koalíció álláspontja szerint általános gyakorlattá kell tenni, hogy a kompetenciamérések és egyéb hasonló tesztek (pl. pályaalkalmassági) és vizsgálatok kapcsán a gyermekek érthető tájékoztatást kapjanak. Ezért a most zajló pályaalkalmassági/IQ felmérés esetben is aggályosnak tartjuk, hogy nem ismert a gyermekvédelmi szakemberek, valamint az érintett gyermekek számára sem, hogy mi a felmérés pontos célja, mik a felmérés háttérében álló szakmai indokok. Továbbá milyen rövid vagy hosszú távú célokból tervezi a Belügyminisztérium, valamint az OGYSZ felhasználni a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek pályaalkalmasságával, illetve intelligenciahányadosával kapcsolatos adatokat, illetve azokból milyen következtetések vonhatóak le.

2. Felelősségi körökkel kapcsolatos problémák

A tesztek elvégzésében közreműködő szakemberek tevékenysége is szakmai aggályokat vet fel, mert az OGYSZ utasítás végrehajtása a **gyámok kötelező közreműködését**, s ezáltal a gyermekek kötelező részvételét is feltételezi. Ez nem felel meg az ENSZ

Gyermekjogi Egyezményében foglaltaknak, a gyerekek legfőbb érdekeinek, a gyermek szabad önrendelkezési jogának, egy alapvetően "önkéntesnek tekinthető" felmérés esetén.

A gyermek helyzetét, körülményeit ismerő gyám, mint törvényes képviselő felszólítást kapott a felmérés elvégzésére, akadályozottsága esetén a mérést a helyettes gyám, a nevelőszülő illetve a gyermekotthon/lakásotthon nevelője köteles elvégezni. Az utasítás jellegéből fakadóan felmerül, hogy a gyermeket közvetlenül ismerő személynek az objektív akadályoztatottságra való, igazolandó hivatkozáson túl van-e lehetősége megtagadni a vizsgálat elvégzését, **amennyiben szakmai okból azt nem kívánja elvégezni, illetve elvégeztetni.**

3. Eljárási problémák

A Gyermekjogi Civil Koalíció álláspontja szerint dilemmákat vet fel a felmérés lebonyolítása is. Információink szerint a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek nem ismerik az OGYSZ Országos Igazgatójának 7/2022. (08.10.) számú egyedi utasítása hátterét, nincsenek egyértelmű információik azzal kapcsolatban, hogy kihez tartozik az utasítással kapcsolatos felelősség, ki a szakmai kapcsolattartó, esetleges kérdések felmerülése esetén kihez fordulhatnak.

A gyámok a megbízást az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálatától és nem az őket kirendelő kormányhivatalok járási/fővárosi kerületi hivatalaitól, mint gyámhatóságoktól kapták, ahová szakmai irányításuk, felügyeletük és ellenőrzésük tartozik. Aggályosnak tartjuk az 7/2022. egyedi utasítással kapcsolatban, hogy az OGYSZ a törvényes képviselőt ellátó, gyermekek legfőbb érdekeit figyelembe vevő, szakmailag független, ún. életút felelősök számára hogyan biztosítja a feladatellátás szakmai feltételeit.

A gyermekvédelmi gyám feladatköre a Gyvt.-ben egyértelműen meghatározott, melybe beletartozik a gyermek életpályájának megválasztása, s amellyel kapcsolatban különösen fontos az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének megismerése és figyelembevétele, a közös döntés kialakítása. A gyermekvédelmi gyámnak a gyámoltja képzéséről főszabály szerint **ki kell kérnie a családból kiemelt gyermek szülőjének a véleményét, mert a pályaválasztás a gyermek sorsát érintő lényeges kérdés,** s szünetelő felügyeleti jog mellett is megilleti a szülőt. Vélelmezhető sajnós, hogy a családból kiemelt gyermekek szülei a felmérésről, annak esetleges eredményeiről nem lettek/ lesznek tájékoztatva.

4. A gyerekek jogaival és érdekeivel összefüggő problémák

A gyerekek esetében különösen szem előtt kell tartani **az esetek egyedi elbírálásának fontosságát,** és minden esetben a gyermek legfőbb érdekeit kell szem előtt tartani, ahogyan azt a hazánk által elfogadott Gyermekjogi Egyezmény is kimondja (3. cikkely). A kompetencia-, a pályaalkalmasság-, az intelligencia felmérés módszertana nem lehet minden gyermek számára egyforma. A gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek esetében az őket ért traumák miatt nehezen, vagy akár egyáltalán nem értelmezhetőek az ilyen jellegű felmérések számszerűsíthető adatai akkor, ha ezen mérőeszközök speciálisan nem erre tekintettel készülnek. **A traumaérzékenység azt jelenti** a gyermekvédelmi szakellátásban gondozott gyermekek esetében, hogy a **felmérés módszertani útmutatójában szempontként megjelenik,** továbbá a gyerekek és az értük felelős szakemberek tájékoztatásában, felkészítésében valamint a felmérés kiértékelésében figyelembevételre is kerül.

Maga a tesztfelvétel, annak a a 7/2022 (08.10) egyedi utasításban megszabott tág életkori (6-12 és 13-18 év), ellenben **szűk időbeli keretei különösen ártalmassá tehetik a tesztfelvétel folyamatát** a szakellátásban élő gyermekek számára. A tesztek megbízhatósága és validitása mellett további aggályokat és módszertani kérdéseket vet fel, hogy az egyedi utasításban megnevezett, 6-12 éves gyermekek körében elvégzendő tesztek 7-16 éves gyermekek részére készültek. **Módszertani szempontból aggályos** az is, hogy a 13-18 éves gyermekek esetében a tesztek önálló kitöltését várják el. Aggályosnak tartjuk továbbá azt is, hogy a tág életkori határ elfedi a gyermekvédelmi háttérrel is, hiszen nem mindegy a gondozásban eltöltött idő és általában a gondoskodásban szerzett tapasztalat.

Felhívjuk a döntéshozók és szakmai szervezetek figyelmét arra is, hogy egy ilyen felmérés és annak ismeretlen háttere, célja bizalmatlanságot kelt a szakmában. Ha pedig egy adott felmérésnek nincs értelmes célja az a gyermekvédelem egészére, leginkább a szakellátásban nevelkedő gyermekekre nézve eredményezhet stigmatizációt, kirekesztést, negatív minősítést. **Bizalmatlanságot és félelmet kelthet továbbá a családban élő gyermekek szüleiben is, hogy gyermekeiről érdemi hozzájárulásuk nélkül bármikor adatok, információk gyűjthetők.**

A Gyermekjogi Civil Koalíció fontosnak tartja, hogy érdemi, szakmailag megalapozott és szisztematikus adatgyűjtések, kutatások készüljenek a gyermekjólét és gyermekvédelem működésére, a rendszerben nevelkedő gyermekek és fiatal felnőttek helyzetére, szükségleteire vonatkozóan, valamint, hogy ezek közpénzből lévén finanszírozva, elérhetőek legyenek a szakemberek, és döntéshozók, szakpolitikusok számára.

Ismételten hangsúlyozzuk, jelenleg nem a szakellátásban élő gyermekek IQ teljesítménye a legégetőbb adathiány. **A Gyermekjogi Civil Koalíció azt kéri a Kormánytól, hogy a gyermekvédelem - általunk már többször jelzett - igazi és égető problémáit orvosolja, és tegyen eleget az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának Magyarország számára megfogalmazott ajánlásainak, amelyek éppen ezeknek a rendszerszintű problémáknak a megoldását szolgálják.**

Budapest, 2022. augusztus 25.

Gyermekjogi Civil Koalíció szervezetei:

Békés Iskolák Közössége

Család, Gyermekek, Ifjúság Közhasznú Egyesület (CSAGYI)

European Roma Rights Centre

Főnix Mozgalom

Gyerekesély Egyesület (GYERE)

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány

Igazgyöngy Alapítvány

Jogismeret Alapítvány

Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány
Magyar LGBT Szövetség
Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség
Magyar Pedagógiai Társaság Gyermekérdekek Szakosztálya- Korczák Munkabizottság
Magyarországi Terre des Hommes Alapítvány “ Lausanne”
Pressley Ridge Magyarország Alapítvány
Rosa Parks Alapítvány
SOS Gyermekfalvak Magyarország
Társaság a Szabadságjogokért
Validity Alapítvány

és egyéni szakértői részéről:

Aczél Anna
Békés Zoltán
dr. Gyulai Edina
dr. Katonáné dr. Pehr Erika
dr. Lux Ágnes
Negrea Vidia
dr. Parti Katalin
dr. Rácz Andrea
dr. Révész Magda
Tománé Mészáros Andrea
dr. Tóth Zsófia